

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Sectio VI. De Contractu Trino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

qualitatem inducunt, aliunde non compensatam: vel solummodo præsumit, usurarium animum sub pallio honesti contractus latere: vel novam legem positivam pro suis ditionibus constituit. In quocunque sensu Decretalem Sixtinam intelligamus, non obest illa nostræ doctrinæ.

§. 153.

Omnibus igitur perperensis, potest conventio de lucro minore certo pro majore incerto adjici contractui societatis, modò quis intuitu ipsius societatis ad id non obstringatur, & servetur aliqua æqualitas, de qua tamen non mathematicè, sed moraliter ex communi æstimatione, & libero contrahentium consensu statuendum erit.

SECTIO VI.

De Contractu Trino.

§. 154.

Nemo in dubium vocabit Honestatem & Utilitatem Societatis, Assurationis, & Conventionis de lucro certo pro incerto, si contractus hi singuli seorsim considerentur. Magnis autem animis agitur quæstio, an triplex hic Contractus inter eosdem contrahentes, circa eandem pecuniam ab uno collatam, successivè vel simul uno eodemque tempore & actu, explicitè vel implicitè iniri possit. Ingenti aviditate inhiari lucro ex pecuniis percipiendo, abunde constat. Unde nonnulli, ut gratuitam præstationem Mutui eludant, pro Mutuo effingunt contractum, qui potiùs naturam societatis imitatur. (*Diff. I. §. 194. 195.*) Alii vicissim arguuntur sub nomine & pallio societatis celebrare verum Mutuum, de quibus hoc loco dicendum est.

L 3

§. 155.

§. 155.

Paradigma fufius.

Ut controversiæ status probè intelligatur, sequens Casus ponitur. Fortunatus Vir nobilis audit, aptari alicubi officinam fabricandis mercibus, quæ hucusque magnis impensis aliunde emebantur: conquiri socios, qui grandem pecuniæ summam conferrent ad negotium hoc patriæ utilissimum perficiendum, ex quo etiam magnum lucrum in singulos socios esset redundaturum. Fortunatus igitur qui filiæ suæ destinat dotem 12000. thalerorum, & jamjam 10000. ad hunc finem seposuit, boni publici simul promovendi, simulque dotis pro filia sua complendæ studio, dictos 10000. thaleros ad memoratum opus perficiendum impendere statuit. Optimè novit, periculosa esse initia hujusmodi negotiorum. Ne igitur omne id, quod pro dotanda filia jam seposuit, periculo exponat, quærit aliquem, cum quo contractum Asssecurationis ineat, potiùs perditurus certam quantitatem Asssecuratori præstandam, quàm integram summam, si res malè cesserint; spe tamen plenus, eam quantitatem, quæ Asssecuratori esset exhibenda, abunde compensandam per lucrum ex nova officina percipiendum. Cùm autem Fortunatus ex una parte sciat, Directores totius operis ægrè libros computationum suarum alienis oculis, ac occultas rei perficiendæ vias alienis judiciis exponere; ex altera parte ipse nec harum rerum peritus, nec immodici lucri cupidus sit: optat potiùs securus esse de certo modico lucro, quàm magni lucri spem habere cum variis negotiationum molestiis conjunctam. Opportuno tempore offert se socium optatissimi hujus operis, cujus primarii Directores molestè ferunt, quòd Fortunatus Asssecuratorem alium inquirat: offerunt ipsi Asssecurationem totius summæ capitalis, simulque sibi gratum fore insinuant, si lucrum aliquod certum annuum acceptare, sibi que omne residuum, ad quod spem habere possèt, cedere vellet. Adscribitur itaque Fortunatus inter socios

socios novæ fabricæ cum 10000. thaleris (en contractum societatis) his conditionibus adjectis, ut integra hæc summa quocunque casu eveniente, restitueretur post quinque annos, quodocunque illis elapsis vel Fortunatus repetierit, vel Directores fabricæ reddere voluerint: (ecce contractum Assurance) interim autem pro primo quidem anno omnino nihil, in singulos sequentes annos darentur quinque in centum, seu 500. thaleri. (ecce conventionem de lucro certo pro incerto) Sub his conditionibus Fortunatus credit, se consecuturum imprimis meritum promoti utilissimi operis, simulque obtenturum duo thalerorum millia intra quinque annos, ad complendam destinatam dotem filix suæ, quæ intra hos annos ad ætatem nubilem esset perventura. Hæc conventio, qua inter easdem personas de eadem pecunia tres contractus, scilicet societatis, Assurance, & lucri certi pro incerto, simul conjunguntur, vulgo vocatur *Contractus Trinus*.

§. 156.

Fusiore sermone Casus hic proponitur, ut natura conventionis, & intentio contrahentium intimius pernoscat. Optimè gnarus sum, tot ambages, animique reflexiones non fieri, quando jam aliunde notum est, quibus conditionibus in hoc negotio, in hac provincia, ab his mercatoribus contrahi solet. Totus autem plurium contractuum complexus brevissimis verborum formulis exprimi solet. (a) Necessaria sunt hæc formularum compendia præcipuè inter mercatores, ne longiores verborum ambages tempus præripiant, & litigiorum fomitem præbeant. Pauca cambialium literarum lineæ (§. 57.) plures conventiones complectuntur, majusque robur obtinent, quàm Notarius publicus præstare possit integro corio ambagibus verborum, & clausularum cautelis repleto. Sic Algebra periti miro signorum compendio clarè exprimunt, quod alii agglomerata numerorum mole potius involvunt. Formulæ igitur contractuum

*Solet in
praxi sub
brevis for-
mula,*

Etuum non sunt æstimandæ juxta sensum, quem ingerunt oculis Theologorum in Scholis, sed quem habent ex usu peritorum in foro.

(a) Varias hujus contractus formas inter mercatores Lugduni usitatas, refert GIBALINUS *de Usur. lib. 6.*

§. 157.

*Diversi-
mode ta-
men cele-
brari.*

Ex diversa forma contrahendi potest observari discrimen I. an tres contractus ineanur simul uno, eodemque tempore & actu, an verò *successivè*, ita ut hodie superaddatur Asscuratio societati heri initæ, & cras accedat conventio de lucro certo pro incerto. Credunt multi, Cardinalem CAJETANUM admisisse has conventiones inter easdem personas, modò fiant *successivè*, secus si simul eodem tempore. (a) II. An fiant *explicitè*, declarando claris verbis contractum societatis cum annexa Asscuratione summæ capitalis, & certi lucri annui pro majore incerto præstandi: an verò *implicitè* tradendo pecunias, & stipulando certum lucrum juxta usum & morem cujusdam loci. III. An celebrentur hi contractus cum sufficiente notitia de singulorum natura, an verò ex defectu distinctæ notitiæ cum sola pia intentione contrahendi omni meliore modo, quo alii viri probi & docti contrahere, & ejuscemodi conventiones tanquam legitimas probare conspiciuntur, eo fere modo, quo aliqui dogmatum Christianorum non satis periti, Baptismum administrare dicuntur cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

(a) Cardinalis CAJETANUS *Opusculor. tom. 1. tr. 31. respons. 11.* dicit Contractus Asscurationis & certificationis lucri posse licitè fieri inter Petrum & Paulum socios, modò *seorsim ac disparatè* superaddantur societati. Hæc verba de diversis temporis intervallis intelligit DOMINICUS SOTUS *de F. & F. lib. 6. q. 6. art. 2.* LUDOVICUS LOPEZ *de contract. lib. 1. c. 65.* & apud eum FRANC. VICTORIA, omnes tres ex sacro
Ordi-

Ordine Prædicatorum. Item JOANNES MALDERUS *Episcopus Antverpiensis in 2. 2. de Jusf. tr. 5. c. 2. dub. 9.* Quando igitur P. DANIEL CONCINA *de usur. contr. trin. pag. 114. n. 4.* dicit, *nihil tam ineptum, tam puerile esse, quàm isthanc explicationem, qua rò successivè explicetur per diversa tempora physica intervalla: nescio an pueriles ineptias Cardinali CAJETANO, an verò DOMINICO SOTO &c. tribuere velit: utrumvis valde inhumanum videretur.*

§. 158.

Contractus hic in controversiam vocari cœpit in Germania, circa initium sæculi decimi sexti. Cùm autem Doctores Germani inter se non convenirent, exterorum etiam mentem explorare statuerunt. Igitur CONRADUS KOELIN, insignis Theologus Ordinis Prædicatorum, & Cœnobii Ulmenfis Prior consuluit THOMAM DE VIO, Ordinis sui Generalem, postea Cardinalem CAJETANUM dictum, qui tunc Romæ Concilio Lateranensi intererat. Hic die prima Aprilis anni 1515. quo ipso tempore in Concilio agebatur de Montibus Pietatis contra sententiam Cajetani in proxima Sessione X. ab usuræ suspitione absolvendis, responsum ad dictas literas dedit, quod extat inter ejus Opuscula in Tractatu *de Septemdecim Responfionibus &c.* Circa idem tempus JOANNES ECKIUS, hujatis Ingolstadiensis Academiæ Pro-cancellarius famosissimus, qui jam antea in publico confessu Bononiæ de hac quæstione disputaverat, misit casum de isto contractu decidendum ad Facultatem Theologicam Parisiensem: cùm autem ista ob varia impedimenta non potuerit congregari, opinionem suam particularem (a) ad quæstionem ECKII edidit JOANNES MAJOR insignis Theologus Parisiensis, eamque inseruit Commentario suo in quartum sententiarum: (b) ipse autem ECKIUS pro tuenda honestate Contractus Trini conscripsit insignem Tractatum, qui Manuscriptus asservatur in Bibliotheca Academiæ Ingolstadiensis, cui finem imposuit anno 1515. VII. Idus Martii, *Diff. III.* M qui

*In contro-
versiam
tractus est
primùm in
Germania.*

qui dies in fine libri annotatur. Initium tamen Tractatus in hoc Manuscripto Volumine deest, ita ut ex trecentis septuaginta & octo Numeris, in quos totus liber distinctus est, primi octoginta quatuor deficiant. Summaria tamen singulorum numerorum, ad finem sunt adjecta, ex quibus facile patet, quid ibi fuerit tractatum. Majorem famam hæc controversia Romæ obtinuit, postquam DOMINICUS SOTUS (c) & MARTINUS NAVARRUS, (d) qui jam antea hunc contrahendi modum Regi Lusitanæ proposuerat, oppositas suas opiniones, hic quidem pro Contractu Trino, ille verò contra istum vulgaverunt. Neque finem altercationibus imposuit Constitutio SIXTIV. quæ incipit *Detestabilis*.

- (a) Verba MAJORIS sunt: *quia ob varia impedimenta facultas super hoc non fuit congregata, nihil est ab eadem sacra Facultate decisum. Dicam cum benigna supportatione opinionem meam particularem in hac parte &c.* Ex his patet, Theologum hunc vocare opinionem suam particularem, non in alio sensu, quam quòd illa non fuerit edita communi nomine Facultatis Theologicæ.
- (b) *Dist. 15. q. 49.*
- (c) *De Justit. & Jur. lib. 6. q. 6. art. 2.*
- (d) *De Usuris in Cap. Si fœneraveris. n. 32. seqq. Item in Manual. Confess. c. 17. n. 254. seqq.*

§. 159.

*Hoc loco
breviter
de eo agen-
dum.*

Mihi animus non est, fusiùs pro rei gravitate hanc materiam discutere, tum quòd ea non constituat præcipuum scopum præsentis Dissertationis; tum quòd nolim in eadem navi cum NICOLAO BROEDERSEN navigare, (a) eodémque zeli Conciniani turbine obrui. Postquam igitur recensuero potissima argumenta eorum, qui licitum hunc contractum existimant; illorum quoque, qui eundem tanquam usurarium condemnant: demum paucis mentem meam aperiam, sublimiori decisioni eam substraturus.

- (a) Hic anno 1743. in Hollandia Tomum edidit *de Usuris licitis & illicitis*, quem præcipuè impugnat P. CONGINA in tract. *De Usur.*

Usura Contractus Trini, postquam synopsis voluminosi operis Bræderſeniani Italico sermone ab Illustri Viro fuerat divulgata.

§. 160.

Patroni benignioris sententiæ innituntur potissimum his argumentis, quòd ista conventio, triplicem in se contractum involvens, I. nec substantiæ singulorum horum contractuum, II. nec æquitati naturali, III. nec legibus positivis adversetur: sed potius IV. rationi, V. sacris Canonibus, VI. Legibus civilibus, VII. & communi timoratorum praxi, à Viris doctissimis comprobata, sit conformis.

Art. 2.
ARGUMENTA
PRO CONTRACTU
TRINO.
Defenditur
Contractus
Trinus,

§. 161.

I. Leges, ex quibus naturam contractuum discimus, ea ratione posse iniri societatem dicunt, ut quis lucri partem se rat, de damno non teneatur: (a) ut nullius partem damni alter sentiat, lucrum verò commune sit. (b) Hoc cum contingat per Affecurationem, bene infertur, Affecurationem posse locum habere inter duos socios: (§. 126. seqq.) uti etiam conventionem de lucro certo pro incerto, cum eadem leges approbent societatem, in qua socius collatam pecuniam cum certa quantitate ex pacto recipit. (§. 151.) Frustra igitur dicitur, hos tres contractus non posse simul iniri inter easdem personas, licet juxta omnes celebrari possint inter plures: neque natura unius excludat conjunctionem aliorum. Nam quæ naturalia sunt alicui contractui, uti communio damni naturalis est societati, possunt per pactum abesse, quin evertatur substantia contractus.

Quia nec
substantia
contractuum:

(a) §. 2. Inst. de Societ.

(b) L. 29. §. 1. ff. pro socio.

§. 162.

II. Æquitati naturali nequaquam obest conjunctio horum contractuum; nam inæqualitas, quæ per Affecurationem

Nec æquitati naturali:

M 2

So-

Societati advenit, compensatur per spem majoris lucri, quod socio asscuranti permittitur. Quænam autem sit perfecta æqualitas ex communi æstimatione defumi debet, quamvis in ejusmodi negotiis mutuo consensu facilè recedi possit ab æqualitate, quando exinde Charitas non læditur: supponimus autem talem conventionem nequaquam fieri cogente necessitate, cui subveniendi facultas sit in altero. Salva igitur Charitate & Justitia nihil committitur contra æquitatem naturalem, si ea æqualitas servetur, celebrando tres contractus cum socio, quæ servanda esset contrahendo cum tribus diversis.

§. 163.

Nec Legibus positivis adversatur.

III. *Leges positivæ* contra conjunctionem horum contractuum ignotæ sunt Doctoribus Hispanis, Lusitanis, Belgis, Germanis, pluribus Galliarum Provinciis, & pluribus Italis, ipsisque Romanis. Nam Constitutio SIXTI V. in quantum est declaratoria Juris naturalis, non damnat hunc contractum, si servetur debita æqualitas: præcisè autem ex vi legis positivæ circa contractus civiles, non egreditur territorium Pontificium, nisi ab aliis Principibus adoptetur. Quando igitur speciale statutum huic contractui obstat, nihil per hoc generali doctrinæ de honestate ejusdem detractum creditur. Certè communis aliqua Constitutio Juris Canonici aut Civilis, quæ adversetur, hucusque exhiberi non potuit.

§. 164.

Sed potius rationi:

IV. *Rationi* magis consentaneum videtur, ut triplex iste contractus potius cum uno, quàm cum tribus ineatur, sicuti causæ connexæ nequaquam dividendæ, sed in eodem tribunali decidendæ sunt, licèt intuitu unius causæ forum non esset competens, modò Judex simpliciter Jurisdictionis sit capax. Ex iisdem fere rationibus, licèt naturæ Societatis conformis sit communio damni; nihilominus si quis asscur-

cura-

curari sortem suam cupit, simulque computationum tricas averfatur; commodius cum socio suo volente & optante, hæc pacta init, quàm ut per ambages, & non sine novis impensis, cum alio contractum affecurationis, cum tertio conventionem de lucro certo minore pro majore incerto celebret. Magis etiam consultum est Mercatoribus, qui tali modo rationum libros edere non tenentur, nec tamen infidelis computi accusari possunt. Hac igitur via magis acuitur industria mercatorum: divites verò libentius pecunias suas ad promovendum bonum publicum conferunt.

§. 165.

V. Si *Sacros Canones* consulamus, favere huic trino contractui videtur INNOCENTIUS III. Pontifex, (a) qui, cum vir ad inopiam vergeret, & cautionis præstandæ impotens esset, jubet dotem mulieris alicui mercatori committi, ut de parte honesti lucri dictus vir onera possit matrimonii sustentare. Contractum Societatis in hoc casu suaderi à Pontifice, non est dubium. Apparet autem, etiam pactum Affecurationis esse adjectum; aliàs periculo longè magis æstimabili exponi dotem voluisset Pontifex. Nam damnum Mercatori casu fortuito obveniens, ex natura Societatis contingeret etiam pro rata dotem, utpote cujus periculum, quod *Juris* vocatur, & solum ex aliquorum sensu æstimationem suscipit, (*Diff. II. §. 44.*) mercator absque contractu Affecurationis in se non transferret: uxor proin dejiceretur omni jure eam repetendi, si casu, qui apud mercatorem est frequentissimus, periret. Econtra dos pecuniaria apud maritum exposita, non subjicitur fortuitis œconomix detrimentis, utpote quæ semper repeti potest ex bonis mariti, cui etiam juxta effectum INNOCENTII in dicto casu ne quidem committi debet nisi sub idonea cautione, quam tamen à Mercatore præstandam Pontifex non exigit. Consequenter absque pacto Affecurationis pejore loco collocata, & periculo magis æsti-

mabili & frequentiori exposita fuisset dos apud mercatorem. Hæc certè mens non erat Pontificis, qui omni meliori modo securitati dotis consulrum volebat: velle autem hoc aliter non potuit, nisi per pactum Asssecurationis cum mercatore initum circa ipsam dotem, & fructus ejus, ex quibus onera matrimonii sustentari debebant. Adjectam quoque fuisse conventionem de lucro certo pro incerto, omnino verisimile est; nam parum aptè uxor vel maritus impliciti fuissent mercatoris ratiociniis, quorum fortè erant omnino imperiti: aptissimè autem intentus finis sustentandi onera conjugalia obtinebatur per pactum de certa parte honesti lucri concedenda, cui fini non satisfaceret per lucrum incertum. Videtur igitur hæc Decretalis INNOCENTII exhibere elegantissimum Paradigma Contractus Trini. Quæcunque aliæ interpretationes fingantur, vix satisfacient animo contrariis Ideis non præoccupato.

(a) *C. per vestras. 7. de donat. int. vir. & uxor.*

§. 166.

*Eorūque
Glossæ:*

Neque alia Pontificis mens ex Glossa (a) erui potest, dum ait: *Non tenetur maritus scenerari dotem, & de usuris alere uxorem, sed convertat eam in Societatem honestam, vel aliquod commercium, & ex lucro honesto eam alat.* Ingenio P. CONCINÆ opus est, ut ex his verbis extundatur damnatio Contractus trini. (b) Neque clariùs hæc eruitur ex altera Glossa (c) ab eodem Authore allegata, quæ innuit, si quis pecuniam suam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri, licitum id non esse, *si periculum spectet ad recipientem, ut sit inter eos contractus mutui &c.* Haud dubiè non licèt exigere lucrum ex mutuo, cujus periculum spectat ad recipientem. Pergit Glossa, licitum fore lucrum, *si societatem contrabant, & tum periculum spectet ad utrumque &c.* Optimè discurret Glossa, sed nihil exinde evincitur contra patro-

patronos Contractus trini. Hi enim facile admittunt, quòd Societas, excluso omni alio pacto, periculum faciat utrinque commune. Quæstio in eo vertitur, an hoc periculum non possit transferri in unum solum, modò aliunde istud onus ad æqualitatem compensetur. Possè id fieri, nequaquam negant allegati textus.

(a) *In cit. c. 7. v. Honesti lucri.*

(b) *De Usur. contr. trin. Diss. 1. c. §. 2. n. 3.*

(c) *In c. 3. XIV. q. 3. v. Negotiatoribus.*

§. 167.

VI. *Legem Civilem* trino Contractui faventem supra (§. *Legibus Civilibus*: 151.) adduximus. Dabatur ibi pecunia in Societatem: addebatur pactum de hac pecunia cum certa quantitate recipienda: neque hoc pacto contractum Societatis in mutuum converti credit Jure-Consultus, sed *pro socio* actionem esse constituit: aperta hic continetur contractus trini formula. An parum curandas leges civiles dicemus, utpote quæ usuras jure naturali vetitas permittunt? Verùm hoc loco non agitur de usuris permittendis, vel prohibendis: agitur solummodo de natura contractus societatis, quam Leges civiles tradunt, explicant, suisque limitibus & regulis circumscribunt. Hanc Societatis naturam non ex Theologia, sed ex Legibus discamus oportet. Potest Theologus contractum aliquem à Legibus civilibus traditum damnare, quòd Charitati vel Justitiæ adversetur: non potest autem aliam suis solummodo Ideis conformem contractus naturam effingere. Cùm igitur leges eam esse societatis naturam dicant, ut conjungi patiatur pactum Assurance & recipiendæ certæ quantitatis pro lucro incerto: qua confidentia quispiam affirmabit, contractum Societatis per hæc pacta immutari in mutuum? Si autem appositis istis pactis salva persistit Societas, usura non committetur, utpote quæ in solo mutuo reperitur. Si usuræ vitium

vitium effugimus, vix aliud in contractu trino secundum suam substantiam considerato, timendum restat; nam ex peculiaribus circumstantiis, vel perversitate contrahentium, unde Charitatis aut Justitiæ leges nonnunquam forsitan læduntur, non dimetitur Honestatem ipsius contractus.

§. 168.

Et timoratorum praxi est conformis.

VII. *Communem timoratorum praxin* in illis potissimum locis considerare oportet, in quibus magna confluit mercatorum, aliorumque negotiantium copia. Ibi enim Viros probitate conspicuos, Ecclesiasticos æquè ac Laicos, passim ex hoc contractu cum mercatoribus inito lucrum capere, nemini ignotum est. Comprobari autem hanc praxin à Viris doctissimis, nemo inficiabitur, nisi ab eorum numero excludatur JOANNES ECKIUS, (a) JOANNES MAJOR, (b) MARTINUS NAVARRUS, (c) JOANNES MALDERUS, (d) Cardinal. TOLETUS, (e) LUDOV. MOLINA, (f) LEONARD. LESSIUS, (g) Card. de LUGO, (h) HONORAT. LEOTARDUS, (i) BARTHOL. MASTRIUS (k) cum Scotistis ab eodem allegatis, GIBALINUS, (l) M. ANTON. SABELLUS (m) aliique plurimi, quibus accedunt recentissimè Approbationes diversarum Academicarum & Facultatum Theologicarum, nempe Coloniensis, Trevirensis, Complutensis, Salmantinæ, Ingolstadiensis, Friburgo-Brisgoicæ, Moguntinæ: quas verbotenus exhibet libellus tertium Parisiis editus anno 1745. (uti præfert titulus) & inscriptus: *Examen Theologique sur la Société du prêt à rente.* Præmittitur huic Editioni Approbatio Celsissimi Principis & Episcopi Basileensis, qui doctrinam de licentia Contractus Trini à Confessariis & Poenitentibus suæ Dioeceseos in praxin deduci permittit. Approbatio hæc data & impressa est ante librum à P. Concina editum, in

in quo sæpius provocantur Probabilistæ, ut vel unicum exhibeant Episcopale Edictum in favorem Contractus Trini.

- (a) *In MSto libro, de quo supra §. 158.*
- (b) *In 4. Sentent. dist. 15. q. 49.*
- (c) *Manual. Confess. c. 17. à n. 254. & de Usuris in C. Si feneraveris, à n. 32.*
- (d) *In 2. 2. de Just. tr. 5. c. 2. dub. 9.*
- (e) *Instruct. Sacerdot. l. 5. c. 41. n. 3.*
- (f) *De F. & F. tr. 2. disp. 417.*
- (g) *De F. & F. l. 2. c. 25. dub. 3.*
- (h) *De F. & F. disp. 33. sect. 4.*
- (i) *De Usur. q. 31. n. 12. seqq.*
- (k) *Theol. Moral. disp. 5. n. 135. seqq.*
- (l) *De Usur. lib. 6. per tot.*
- (m) *Variar. Resolut. cap. 17.*

§. 169.

Benigniori doctrinæ circa honestatem Contractus trini se opponunt alii, & usuræ vitium in eo latere putant, idque sibi videntur demonstrare I. ex testimoniis Patrum: II. De cisionibus Conciliorum: III. Decretis Pontificum: IV. quòd Contractus trinus sit lepidissima chimæra, & purum figmentum Casuistarum, cum per adjecta pacta videatur substantia Societatis everti: V. & Justitia lædi: VI. ita ut potius sit purum mutuum: VII. eoque admissio eludantur omnes leges Divinæ & humanæ adversus usuras: VIII. cum magno scandalo etiam A catholicorum: IX. unde damnari hic Contractus meretur, saltem quia est summè periculosus: X. & revera damnatus dicitur communissima autoritate Theologorum & Juris-Consultorum. Ut hæc argumenta partim pro dignitate sua elucidentur, partim pro levitate sua refellantur, spisso volumine opus esset: nos paucis verbis ea attingimus, adjuncta responsione benigniorum Authorum.

Art. 3.
ARGUMENTA
CONTRA
CONTRACTUM
TRINUM.
Contra
Contractum trinum opponuntur

§. 170.

I. Testimo-
nia SS. Pa-
trum:

I. SS. BASILII, (a) AMBROSII, (b) & HIERONYMI (c) testimonia contra formam contractus trini allegari solent. (d) Sed nullum contractus trini vestigium in iis reperiunt Patroni benignioris sententiæ, nisi omnem mercatorum Societatem damnatam esse, dicere velimus. S. BASILIUS dehortatur eloquentissimè à sumendo mutuo ob improbitatem fœeneratorum: S. AMBROSIUS & HIERONYMUS non in solis pecuniis, sed in quolibet incremento forti adjecto committi usuram ostendunt. Quid inde contra Contractum trinum inferri possit, non apparet.

(a) *Homil. in psalm. 14.*(b) *Lib. de Tobia. c. 14.*(c) *Comment. super c. 18. Ezechiel.*(d) Apud P. CONCINA *de usur. contr. trin. Diss. 1. c. 4.*

§. 171.

II. Canon
Concilii
Nicæni:

II. Opponitur Concilii Nicæni Canon decimus septimus, qui Clericis usuras ex mutuo prohibet, quacunque ex adinventione, vel quocunque modo negotium transigant, vel aliquid tale prorsus excogitent turpis lucri gratia. Hanc Concilii Nicæni decisionem ambabus manibus amplexantur Patroni Contractus trini. Vis argumenti fortior ducitur ex verbis Glossæ, (a) juxta quam per dictum Canonem damnatur omnis, *quodcunque novum pactum, vel contractum inveniens in fraudem usurarum*. Atqui duo pacta Societatis contractui adjecta, non aliam ob causam inventa sunt, quàm *ad usuram declinandam: in usurarum ergo fraudem inventa sunt*. Sic arguit P. DANIEL CONCINA, (b) ea argumenti bonitate, qua inferre licet, Montes Pietatis inventos esse *ad usuram declinandam: in usurarum ergo fraudem inventi sunt*. Forma contrahendi per geminum pactum Societati adjectum, inventa est
ad

ad majorem commerciorum commoditatem, & mutuam contrahentium utilitatem. ZONARAS & BALSAMON optimè interpretantur dictum Canonem, ut illi etiam Clerici comprehendantur, qui vero mutuo nomen Societatis prætexentes, usuras capiunt. Absit, ut in solo nomine ludatur, & gravissimæ leges eludantur. Nisi celebrentur contractus verè à mutuo distincti, usuræ vitium non vitabitur: ad vitandam igitur usuram alius à mutuo contractus ineundus est: malignè autem id dicitur in fraudem usurarum fieri.

(a) *In Can. 2. dist. 47. v. Transigens.*

(b) *Loc. cit. c. 5. §. 1. n. 1.*

§. 172.

III. Inter Decreta Pontificum contra Contractum tri- *III. Decre-*
num allegatur decisio INNOCENTII III. quam pro licentia *talis Inno-*
hujus contractus supra adduximus. (§. 165.) Inter modos *centii III.*
syllogismorum Aristotelicos nullum invenire est, quo ex hac Decretali conclusio deduci possit contra contractum trinum. In subsidium vocatur aliena Glossa, (a) quæ contractum, quo quis pecuniam suam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri, licitum non concedit, *si periculum spectet ad recipientem, ut sit inter eos contractus mutui.* Salvo contractu trino, amplecti possumus verba & mentem hujus Glossatoris. Non enim quæritur, aut licitum pronuntiatur lucrum, si duo ita contrahant, *ut sit inter eos contractus mutui.* Injustus erit contractus, quo quis partem lucri exigat, periculo pecuniarum existente penes recipientem, nisi hæc inæqualitas aliunde compensetur.

(a) *In c. 3. v. Negotiatoribus. XIV. q. 3.*

§. 173.

Magis mirandum est, qua argumenti tortura hostes con- *Alexan-*
tractus trini in causam suam trahant ALEXANDRUM III. qui *dri III.*
usu-

usurarum crimen ne quidem pro redimenda captivi vita admittendum esse decernit. (a) Divinare vix licet, qua ratione inferri possit conclusio de non adjiciendo gemino pacto in contractu Societatis. Ænigma solvit P. CONCINA, (b) inferendo ex dicta Decretali, nec ALEXANDRUM III. nec omnes illius duodecimi sæculi Theologos arcanum istud contractus trini impliciti, aut piam intentionem agnovisse: nunc autem aliter se rem habere: omnem usuræ foeditatem evanescere, modò bona sit intentio lucrandi omni meliori modo: sic Lessium, Gibalinum, Bonacinam brevi hac Alexandro, Innocentio, universæque Ecclesiæ prorsus incognita ratiuncula usuræ suppetias ferre. Verùm hæc ratiocinandi forma Sophisticen sapit. Novos contractus, qui Charitatem & Justitiam non lædant, honestè & utiliter invehiri in Rempublicam posse credimus: (§. 33. seqq.) nec illis obstat, quòd recentiores habeant inventores vel approbatores. (c) Exempla refert BENEDICTUS XIV. (d) de *Contractu Collatico* in Diocesi Amerina; de *Pacto francandi* in Diocesi Bononiensi. Antequam isti publica auctoritate, aut consuetudine stabiliantur, nemo censetur intentionem suam ad eos dirigere, & hac ratione actum suum honestare. Multi ex plebe, ut mihi persuadeo, non penetrant implicitorum contractuum mysterium, quo Montes Pietatis dant quatuor pro centum illatis, accipiunt septem pro centum mutuo datis: nec tamen usuras vel accipere ex Monte, vel solvere Monti censentur, ob bonam intentionem omni meliori modo contrahendi, quo passim alios pios & doctos contrahere conspiciunt. Nequaquam puto, hac intentione eos excusatos fuisse, qui ante institutos Montes Pietatis pecunias hac ratione dederunt, aut acceperunt: temerarius autem esset, qui inde inferret, posteriores Pontifices, hac ratiuncula Concilio Viennensi, & prioribus Pontificibus prorsus incognita, usuræ suppetias ferre. In affini materia Simonix exemplum capiamus. Prohibent Sacri Canones, ne quid
pro

pro sacra sepultura exigatur: (e) contrarium autem usum tanquam simoniacæ hæresis semen detestantur: (f) eumque, qui sub obtentu cujusquam consuetudinis contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi habiturum denuntiant. (g) Nihilominus INNOCENTIUS III. (h) hac in re *laudabilem consuetudinem pia devotione fidelium introductam*, præcipit observari, illósque Episcopi authoritate compesci, qui eam consuetudinem malitiosè nituntur immutare. Ingens certè esset temeritas, si quis maligna crisi diceret, S. GREGORIUM, ALEXANDRUM III., Concilium Triburiense, Turonense & Lateranense, damnando quamcunque consuetudinem aliquid exigendi pro sepeliendis mortuis, arcum istud *laudabilis consuetudinis pia devotione fidelium introductæ* ignorasse: nunc autem aliter se rem habere: omnem simoniæ foeditatem statim evanescere, modò sit laudabilis consuetudo, pia devotione fidelium introducta: sic INNOCENTIUM III. brevi hac prioribus Pontificibus, univærsæque Ecclesiæ prorsus incognita ratiuncula simoniæ suppetias ferre. Meritò damnamus hanc ratiocinationem, profus similem illi, qua P. CONCINA Contractum trinum, ejúsque Patronos ex Decretali ALEXANDRI III. impugnat. Passim enim videmus, nemine improbante, aliquid exigi pro exequiis mortuorum, & sepultura sacra, cum intentione obtinendi aliquid pro his functionibus meliore & honestiore modo, quo fieri id possit, licèt fortè non omnes Clerici honestatem & decentiam tituli satis perspectam habeant; quæ tamen intentio ante tempora INNOCENTII III. non suffecisset antequam pia fidelium devotio laudabilem consuetudinem introduxerat. Eadem prorsus ratione potest his temporibus contractus aliquis fieri, cum intentione lucrandi meliore quocunque modo, licet hæc intentio prioribus sæculis non suffecisset, quibus ejusmodi contractus nondum fuerant introducti. Permittunt leges recedi ab eo, quod

102 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.
diu æquum visum est, quando in eo, quod de novo ordi-
natur, evidens apparet utilitas. (i)

- (a) C. 4. de Usur.
- (b) De Usur. Contr. trin. Diff. 1. c. 5. §. 2. n. 8.
- (c) Quanto juniores, tanto perspicaciores. Gloss. in L. Gallus. 29. pr. v. Si filius. ff. de liber. & posthum.
- (d) De Synod. Dioces. lib. 7. c. 51.
- (e) C. 12. 15. XIII. q. 2.
- (f) C. 105. I. q. 1.
- (g) C. 8. & 9. de Simon.
- (h) C. 42. eod.
- (i) Arg. l. 2. ff. de Constit. Princip.

§. 174.

Gregorii
IX.

Opponunt insuper Decretalem GREGORII IX. *Naviganti*: de qua aliàs. (§. 131.) Videtur hæc Decretalis, loquens apertè de Mutuo, non tangere Patronos Contractus trini. Etsi enim quis ex ea inferre vellet, Affecurationem non posse conjungi cum mutuo: (§. 131. 132.) non tamen credunt inferri posse incompatibilitatem Affecurationis cum Societate. Verùm quisquis ita respondes, *in casses incidisti*, exclamat prædæ securus P. CONCINA, (a) *ideo enim mutuum est, quia Societas cum periculi affecuratione stare nequit*. Hos tamen casses Concinianos ex telis araneorum contextos alii credunt. Non enim apparet ratio asserendi transformationem Societatis in mutuum ex apposita affecuratione. Dicitur hac de re supra. (§. 126. seqq.) Certè præter eos Authores, qui apertè favent Trino Contractui, multi alii, quos ex catalogo Gibalini xpunctos cupit P. CONCINA (b) ita intelligunt Decretalem *Naviganti*, ut nequaquam oppositam credant conjunctioni affecurationis cum Societate, ut ANGELUS DE CLAVASIO, (c) GABRIEL BIEL, (d) SYLVESTER, (e) BARTHOL. FUMUS, (f) COVARRUVIAS, (g) MANTICA, (h)
imò

imò ipse Cardinalis de LUCA, (i) qui ex mente P. CONCINÆ (k) hac in materia ob diuturnam experientiam fori, & Romanæ Curiaë, & rei mercatoriaë & contractuum notitiam, centum probabilistis prævalet; hic enim usuraë suspicionem propriè residere credit in tertio contractu, quo convenitur de lucro certo.

- (a) De usur. contr. trin. Diff. I. c. 5. §. 2. n. 10.
- (b) Ibid. Diff. II. c. 1. §. 3. n. 4.
- (c) Verb. Societas q. 1. n. 7.
- (d) In 4. dist. 15. q. 11. dub. 10. corollar. 2.
- (e) Verb. Societas. q. 1. n. 2.
- (f) Armill. Verb. Societ. n. 6.
- (g) Variar. lib. 3. c. 2. n. 4.
- (h) De tacit. & ambig. convent. lib. 6. tit. 6.
- (i) De usur. dist. 1.
- (k) Cit. Diff. II. c. 5. n. 10.

§. 175.

Prætermiffa sententia GREGORII XIII. in Bavariam mis- *Sixti V.*
sa, de qua fusior redibit sermo; (Sect. VIII.) magis urgere videtur Constitutio SIXTI V. quæ incipit *Detestabilis*, jam sæpius allegata, (§. 130. 148. 152.) ubi damnantur contractus posthac ineundi, per quos cavetur personis pecunias Societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu quamlibet jacturam sequi contingat, sors ipsa semper salva sit, & integra à socio recipiente restituatur; sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate, respondeatur. Statuit Pontifex, hujusmodi contractus usurarios & illicitos posthac censerì debere: ac ne de cætero societates ineantur sub hujusmodi pactis & conditionibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districtè interdicit & prohibet. Hæ phrasès Constitutionis Pontificiæ non videntur eæ, quibus contractus, de quo agimus, contra æquitatem

tatem naturalem pugnare declaretur. Similes formulas adhibet PIUS V. in Const. *Cum onus*. de Censibus creandis, quam infra referemus, (§. 206.) verbisque expressis addit, *se legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendere*: qua loquendi formula videtur declarare, ejusmodi contractus antea celebratos non repugnare Juri naturæ. Quòd autem neque SIXTUS V. Contractum trinum tanquam adversum Juri naturæ agnoverit, vehementer confirmare videtur auctoritas FRANCISCI TOLETI, cujus opera, antequam Cardinalitia Purpura decoratus fuisset, usus est SIXTUS Pontifex in concinnanda hac Constitutione. (a) Hic tamen TOLETUS in *Instructione Sacerdotum*, (b) quæ ante Sixtinam Constitutionem nondum erat edita, imò in qua ad confirmandam doctrinam eadem Constitutio allegatur., apertis verbis docet, posse contractui societatis adnecti alios duos, nempe affecurationem capitalis, & locationem totius lucri pro pretio convenienti, modò quis non obliget socium ad tales contractus, sed liberum relinquat, sicut & alium tertium. Perspectam fuisse TOLETO mentem Pontificis, & Bullæ à se concinnatæ, dubitare non licet: verisimile autem non est, eum tradidisse doctrinam, læsæ æquitatis naturalis ream declaratam in illa ipsa Bulla. Unde modernus SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. etiam post lectas evidentes demonstrationes, quas ex Bulla Sixtina contra contractum trinum P. DANIEL CONCINA jactitat, monet Episcopos, ut abstineant à censura, benigniori opinioni infligenda, cum Apostolica Sedes eidem, *etsi minus congruere videatur Sixtinæ Constitutioni*, nullam hæcenus inusserit. (c) Rota Romana jam olim (d) conclusit, Bullam Sixtinam comprehendere solùm casus usurarios de jure communi, additis majoribus poenis: & recen-ter quoque *per tres conformes* in eadem causa editas decisiones (e) judicavit, eam non obesse contractui trino. Ait autem Cardinalis de LUCA (f) præ centum Probabilistis à P. Concina æstimatus, *stultitiæ speciem esse, privatorum scribentium*

benientium auctoritatem, huic auctoritati (Rotæ Romanæ) exæquare. Unde ægrè non feret P. CONCINA, si quis cum Auditoribus Rotæ Romanæ per tres conformes sibi consentientibus potius, quàm cum ipso sentiat.

(a) Vid. COMITOLUS *Respons. Moral.* l. 3. q. 12. n. 3.

(b) *Lib. 5. C. 41. n. 3.*

(c) *De Synod. Diæces. lib. 7. c. 50.*

(d) *Coram Coccino die 3. Jun. 1602.* prout refert *Flavius Cherubinus in Comp. Bullarii schol. 1. ad Bullam 45. Sixti V.*

(e) 4. Junii 1742. coram Bussio. 7. Junii 1743. coram Molino. 26. Junii 1744. coram Peralta. In prima harum Decisionum, oppositio Bullæ Sixtinæ solvitur *distinctione communi Doctorum calculo approbata, quod tunc Contractus societatis una cum duplici lucri & Capitalis assècuratione reputari debeat illicitus, ac de usuraria pravitæ suspectus, quando scilicet in socium pecuniam immittentem confertur compendium totius lucri è societate similiter obventuri, & tunc verè conveniunt termini contractus ad caput salvum à SS. Canonibus & Sixtina constitutione improbatæ: Econtra verò immunis à quacunque, vel minima fænoris suspitione contractus evadat, quoties socio assècuranti Capitale, & certum lucrum aliqua reservata sit probabilis, & verisimilis lucri portio, quæ justam & proportionatam periculi susceptæ assècurationis mercedem efformare videatur &c.* Hanc distinctionem confirmant geminæ decisiones sequentium annorum in eadem causa *Romana societatis*, allegatis aliis Decisionibus & Authoribus.

(f) *Relat. Rom. Cur. disc. 32. n. 86.*

§. 176.

Ex his, aliisque rationibus credibile Germanis non videtur, per Constitutionem SIXTI V. in quantum hæc est doctrinalis, & Moralis Evangelicæ declaratio, condemnari societatem duplici pacto munitam, etiam si omnia ad Justitiæ libram æquantur. Si verò æquitati naturali contractus trinus non repugnet, Constitutio Sixtina non alibi, nec aliter robur habebit, quàm ubi & in quo sensu in usum dedu-

*Qui non
damnat
contra-
ctus Ger-
mania.*

Diff. III.

○

sta

Et fuerit. Quòd enim Leges Pontificiæ, etiam non doctrinales, postquam Romæ sunt promulgatæ, ubique absque nova promulgatione in Dioccesibus, obligent, propugnare quidem soleo tum in quotidianis Prælectionibus, tum in solennioribus Concertationibus: sed aliorum opinio, & harum regionum praxis est contraria, præsertim in materia civili contractuum, quos prohibendi, vel permittendi non ubique eadem militat ratio. Unde parum movet, quod ait P. CONCINA, (a) præsumendum non esse, Apostolicam Sedem velle in hac materia, quæ Negotiationem spectat, tanta prohibere severitate contractus, qui suapte natura liciti sunt, cum nihil illa magis præ oculis habeat, quam jugum Christi non aggravare. Parum, inquam, istud movet aliarum nationum homines, qui facile præsumunt, Pontifices maxima severitate eos contractus, qui occasionem præbere possunt palliandi usuras, prohibere in illis regionibus, in quibus usuraria pravitas à multis sæculis firmissimas radices posuit, ut eradicari vix possit. Contra nostram Germaniam hæc præsumptio non urget. Illarum igitur Provinciarum, ad quas hæc Constitutio potissimum pertinet, Doctoribus & Tribunalibus examinandum, ac decidendum relinquimus, ad quos contractus prohibitio Bullæ Sixtinæ se extendat.

(a) *De usur, Contr. tr. Diss. 1, c. 6. §. 5. n. 7.*

§. 177.

*IV. Im-
plicatio
contra-
ctus:*

IV. Chimæricam fictamque esse mixturam, aut conjunctionem trium contractuum, ex eo convinci videtur, quòd communionem lucri & damni, tanquam præcipuam societatis prærogativam jubeant jura omnia: hanc autem communionem excludat asscuratio, & venditio lucri incerti pro quantitate certa: consequenter repugnet hic contractus ternus, non secus ac hircocervus implicat, licet nec hircus, nec cervus implicet. (a) Occupatum jam sæpius est hoc argumen-

gumentum, (§. 127. 148. seq. 161.) quo naturalia contractuum permiscetur cum substantialibus. Salva manet *substantia* societatis, id est, mutua conventio de re in commune conferenda ad uberiores quæstum, etsi per adjectas conditiones inducatur obligatio, quam *natura* ejusdem non exigeret. Possunt hi contractus conjungi æquè bene, ac hircus & cervus sociantur in eodem stabulo. Neque enim societatem transformari in assecurationem, sed tres distinctos contractus simul celebrari dicimus cum eodem socio, sicuti possunt celebrari cum diversis personis. Injusta posset fieri societas, si pactum adiacens æqualitatem lædat; chimærica non evadet.

(a) P. CONCINA *loc. cit. pag. 209.*

§. 178.

V. Injustitiæ labem affricare contractui trino conatur P. CONCINA, (a) quia lucrum fortuito futurum æqualitatem non habet cum re certò danda: quia totum lucrum debet esse assecuratoris, cum illius sit lucrum, cujus est periculum: quia unus sociorum deberet subjacere solus omnibus molestiis, incommodis, supputationibus &c. Hæc & similia adeò levia sunt, ut in dando responso immorari non oporteat. Lucrum fortuito futurum æquè æstimabile est, ac pisces fortuito capiendi, quorum jactus certo pretio emitur: totum lucrum ex mercibus assecuratis perceptum, sibi adjudicari à P. Daniele Cive suo, ridebit Mercator Venetus in casu de Assecuratione posito: (§. 113.) injustam dici societatem, qua unus operam, alter pecunias confert, indignabuntur omnes. Qua enim ineptia quis diceret, non debere libros scribere illum, qui vel nesciat vel nolit eos propria manu typis mandare: eadem arguuntur illi, qui pecunias in societatem conferunt, & supputationum molestias in se non suscipiunt. Nescio quo fato urgeantur aliqui Aucthores

thores, ut æquivocis argutationibus, & ratiunculis falsis quidem, imperterrita tamen confidentia positis, obfuscent sententias, quibus natus splendor aliunde non deest. Nos hoc loco non examinamus æqualitatem contractus cum individuantiis circumstantiis considerati: præsentis instituti sufficit, quòd conjunctio trium contractuum ex sua natura nullam inæqualitatem præferat: pro dijudicando autem casu individuo dicimus, eam servandam esse æqualitatem contrahendo cum uno socio, quæ servanda est contrahendo cum tribus diversis personis: sicuti igitur Societas, Assuratio, & Conventio de lucro certo, celebrari absque iniustitia possunt cum tribus, ita etiam illæsa iustitia celebrari possunt cum uno.

(a) Pag. 215. seqq.

§. 179.

VI. Palliatio mutui:

VI. Contendunt, Contractum trinum esse purum mutuum, quia idem obtinetur per usuram ex mutuo, quod obtinetur ex contractu trino, adhibita sola verborum circuitione: & dominium pecuniæ transit in socium mercatorem, sicuti per mutuum: totam dominii rationem in hoc sitam esse, ut si res pereat, domino pereat; si stet, domino stet; hos esse dominii effectus, qui totam causam æquent, & exhauriant. Atqui trino Contractu posito, si pecunia pereat, socio Mercatori perit: si remaneat, ipsi remanet cum toto, & universo lucro: ergo verus ejusdem dominus est. (a) Facile conjicio, hoc argumento parum moveri Patronos Contractus trini. Nihil certius, quàm eundem effectum, idem lucrum per varios contractus quæri & obtineri posse. Liciti & Reipublicæ utiles sunt contractus, vi quorum ex pecuniis lucrum quæritur non minus, quàm quantum usurarius ex mutuo percipit, quin tamen illi contractus confundantur cum mutuo. Insinuatus dominii conceptus risum movebit Jurium Studiosis, omnemque tollet Assuratio-

rationis contractum; juxta illum enim etiam conductor fiet dominus rei sibi locatæ, quando periculum ejus simul in se suscipit. Dein si de individuis nummorum corporibus loquamur, leges faciliè eorum dominium transferunt, quando miscentur cum propriis, vel bona fide expenduntur. Quotidiana enim commercia, quorum potissimum instrumentum sunt Nummi, cum maximo Reipublicæ incommodo identidem turbarentur, si quis individui nummi, etiam furtivè sibi sublatis, dominium semper retineret, & à quocunque etiam tertio aut quarto possessore, in quem justo contractu bona fide translatus fuit, vindicare posset (b) Qui igitur collata pecunia societatem cum Mercatore init, parum curat dominium individuorum nummorum, sed integram sortem suam in pecuniis & mercibus socii sui pro rata constitutam credit, quacunque demum ratione individui illi nummi à mercatore expendantur. Et ex hoc non leve discrimen inter Mutuum & Societatem, etiam ad impugnandos usurarum patronos deducitur. (*Diss. I. §. 195.*)

(a) P. CONCINA *de usur. contr. trin. Diss. 4. c. 3.*

(b) *L. 78. junct. Gloss. v. Accepit. ff. de solut.*

§. 180.

VII. Quòd admisso contractu trino omnes leges adversus usuras eludantur, omnisque usura exulet, multa declamandi arte ostendere conantur Impugnatores hujus contractus, ex eo præcipuè, quòd benigniores Theologi implicitam intentionem sufficere arbitrentur. Hoc enim admisso, qualiscunque conventio usuraria per piam intentionem contrahendi omni meliore modo, ad contractum trinum revocari potest. Verùm illi, in quorum provinciis hæc contrahendi forma moribus est introducta, haud difficulter respondebunt, Contractum hunc iniri non posse nisi cum iis, qui ope alienæ pecuniæ longè majus lucrum solent acquirere, quàm

110 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

quàm quod vi Contractus tenentur præstare: si alteri cui-
piam pecuniæ concedantur, non nisi Mutuum censebitur
celebratum, lucrumque inde quæsitum judicabitur usurarium.
Ubi autem hæc contrahendi forma vel non est legitimo usu
introducenda, vel publico edicto proscripta, nunquam prætexi
poterit contractus trinus: consequenter primum erit usuram
committi, quando non alius quàm mutui contractus est ce-
lebratus. Pro tempore, loco, aut circumstantiis, quibus
Contractus trinus non est usitatus, vel licitus, haud dubiè
etiam implicita intentio non excusat ab usura. Ubi autem
& quando locum habet Contractus trinus, ibi etiam sufficere
poterit intentio contrahendi more inter viros probos & do-
ctos usitato, sicut quis licitè sumit aut aliis suadet Medicinam
à Viris peritis laudatam, etiamsi ignoret, ex quibus specieb-
us sit diluta.

§. 181.

VIII. Scand-
dolum A-
satholico-
rum:

VIII. Scandalum, quod A catholici ex his contractibus
implicitis sumunt, amarè deplorat P. CONCINA. (a) Illi
enim hinc ansam accipiunt *calumniandi Catholicos tanquam cru-
delium usurarum patronos, buccinandi, nos usurae vocem seu spe-
ctrum insectari, rem verò ipsam usurariam variis pigmentis illitam
defendere* &c. Ad id probandum zelosus Casuista verba
transcribit BUDÆI, BOEHMERI & CALVINI. Sed mi-
ramur, scandalum Acatholicorum ab iis objici, qui illas ipsas
sententias tradunt, quibus se offensos criminantur Acatholici.
BOEHMERUS (b) verba à P. CONCINA recitata, adjicit
ad textum, quo CLAUDIUS FLEURY loquitur de omni af-
securatione, de constitutione censuum per Ecclesiam appro-
bata, de Reditibus vitalitiis, de Montibus Pietatis. Similem
flosculum decerpere P. CONCINA potuisset ex alio ejusdem
Boehmeri libro, (c) ubi usuras palliatas latere dicit in *em-
ptione annuorum redituum*, probata à MARTINO V. ; in
Montibus Pietatis, approbata à SIXTO IV. Quis inde in-
feret MARTINUM V. CALIXTUM III. PIUM V. qui Con-
stitu-

stitutionem censuum approbant; SIXTUM IV. LEO-
NEM X. totumque Concilium Lateranense, quod Montes
Pietatis laudavit, perniciosiorem in praxi corruptelam effecisse,
quam sit ipsa Calvinii & Molinæ doctrina; inde ansam accepisse
illos novam excogitandi heresim &c. quæ dicitur in benignioris
opinionis Patronos conjicit Casuista Venetus. Verba CAL-
VINI (d) idem recitat, ut aliquo tangantur pudore laxiorum
opinionum Authores, sibi persuadens, titulos ab aliquibus Mo-
ralistis confictos ingessisse hæreticis ipsis scandalum &c. In textibus
autem, quos exscribit P. Concina, carpit Calvinus com-
pensationem damni, quanti intererat pecuniæ suæ usu carere, car-
pit interesse, vel id, quod interest. . . An non Summi Pon-
tifices, an non ipse P. Concina admittit compensationem damni,
interesse &c. Ipse igitur ingerit A catholicis scandalum: ipse
tangi debet pudore: ipse dat ansam tum novum comminiscendi
errorem, tum Catholicis omnibus invidiam, infamiamque creandi.
Ejusmodi declamatiunculis invehitur P. Concina in recen-
tissimos Authores, ac si Calvinus spiritu Prophetico opi-
niones eorum cognovisset, indeque scandalum & ansam hæ-
reseos sumpisset. Nihil facilius esset, quam plurimas pagi-
nas implere ejusmodi textibus, quibus A catholicis offensos
se conqueruntur illis doctrinis, quas sequi & laudare debet
P. Concina.

(a) De Usur. contr. trin. Diff. 1. c. 1. n. 3. seqq.

(b) In notis ad Fleury Instit. Jur. Eccl. part. 3. c. 13. §. 4. 5. & 6.

(c) Jur. Eccl. Prot. lib. 5. tit. 19. §. 24.

(d) In Exposit. præcept. octav. item in cap. 18. Ezechiel.

§. 182.

IX. Si alia contra Contractum trinum non pugnaret IX. Peri-
ratio, hanc solam pro ejus condemnatione sufficere putant, *culum*
quod periculorum, fraudum, & usurarum sit fecundissimus, *fraudis*:
pronamque præbeat palliandi usuras occasionem. Hoc ar-
gumen-

gumentum variis exaggerationibus exornat P. CONCINA, (a) adeò ut consueto suo Zelo abreptus demum exclamet, *divina monita* de periculo peccandi vitando, *jam penes Moralistas*, quos ibi refellit, *obsolevisse*. Contra hanc criminationem facillè defenduntur benignioris sententiæ Patroni, si observemus, duplici ratione posse aliquid dici circa mores periculosum. Primo modo, quando ipsum negotium de se tale est, ut ex propria sua natura alliciat, & inclinet ad peccatum, vel implicet peccaminosis actibus etiam illos, qui voluntatem peccandi non habent, sed potiùs animo contra peccatum obfirmato ejusmodi negotium tractare incipiunt. Remotum saltem ejusmodi periculum præbet status militum & mercatorum: in proximum autem conjicit familiaris conversatio, aut cohabitatio cum persona, cum qua quis sæpius in peccatum jam incidit: item lusus, in quo quis plerumque solet blasphemare. Hoc saltem proximum periculum esse fugiendum, docent Moralistæ omnes; nam ipsa talium personarum cohabitatio, etsi firmum propositum habeant non peccandi, inclinat ad peccatum, & violandum propositum: ipse lusus sinistra fortuna exercitus incitat ejusmodi hominem ad iracundiam, & ex priore habitu ad blasphemiam. Alia dicuntur *periculosa*, quæ de se, & ex natura sua non inclinant ad peccatum; sed tamen sunt talia, ut iis malitia hominum facillè abuti ad malum possit. Hæc in illis locis, ubi frequentior est abusus, prohiberi à Principe possunt: hæcque prohibitione tenentur etiam alii, saltem in foro externo, qui animum abutendi non habent. Ubi autem non sunt prohibita, possunt ejusmodi actus exerceri, modò fiant animo bono, nec ad malum usum. Sic in aliquibus regionibus, præsertim in Italia, prohibentur certa armorum genera, non quòd ista ponant gestantem in periculo peccandi; sed quòd multi aliunde ad inferendum malum determinati, facillè istis armis abuti possint. Eadem ratione in aliquo Regno severissimè prohibitus est usus lampadum
por-

portatiliū, in quibus lux occultari potest, neque permittitur, ut ejusmodi lampades invehantur in illud Regnum, in quo scilicet sapius deprehensi sunt, qui nocturno tempore abusi his lampadibus fuerint ad varia facinora securius perpetranda. Quam ineptè, quàm insulsè, quàm malitiosè ille ageret, qui ex verbis Christi, Apostolorum & Prophetarum, Germanos vellet obligatos dicere ad ejusmodi lampades non adhibendas, ad ejusmodi arma non portanda &c. Simili fere ratione discurrunt Authores, qui triplicem contractum defendunt. Negant per illum poni quempiam in periculo peccandi; sed dicunt, periculosum eum esse in hoc sensu, quòd homines avari & usurarum studiosi facilè abuti possint, & haud dubiè in aliquibus locis abusi sint specioso titulo hujus contractus, ad palliandam usurariam pravitatem. Ubi igitur tanta usurarum libido animos obsidet, potest Legislator prudentissimè prohibere talem contractum, ne pravi homines illum ad explendam suam avaritiam detorqueant. Unde etiam cautissimè aliqui Authores affirmant, se hunc contractum non laudaturos coram populo mercatorum, se non suasuros &c. cùm in communitate majore plerumque reperiantur aliqui, qui aliunde ad pecunias quacunque etiam injusta ratione cumulandas inclinati, specioso contractus per se liciti pallio usurarium animum obtegere laborant. Ex hoc autem inferri nequaquam debet, ejusmodi contractum tanquam periculosum, vitandum etiam esse in illis locis, in quibus neque est prohibitus, neque usuraria pravitas impunè grassatur. Si igitur Fortunatus (§. 155.) in tali loco, tres contractus, de quibus agimus, eodem sincero animo cum uno socio celebret, quo eosdem celebraturus esset cum tribus; quod, quæso, periculum fraudis & injustitiæ incurrit? ad quas illicitas artes trahitur? imò potiùs per duplex assècurationis pactum ab omni defraudandi occasione semovetur, cùm mercaturæ se non ingerat. Qua igitur calami intemperie dicitur Theologus, cuidam lucrum istud permittens, *de via tutâ & segura eum detrudere, illūque viæ dubiæ, incerti, undique periculis,*

fraudibus, voraginibus & precipitiis septa committere, uti lamentatur P. CONCINA, (b) eum inter prærupta & voragine conjicere, urgere, impellere. . . malle, ut beatam æternitatem probabili periculo committat, quàm modici lucri temporalis jacturam ferat. Si ex pietate hæc lamenta proveniant, timeo ne illud dici possit ex S. GREGORIO NAZIANZENO: (c) *ex hoc uno pii sumus, quòd alios impietatis damnamus.*

(a) *De usur. contr. trin. pag. 62. seqq.*

(b) *Ibid. pag. 153.*

(c) *In Apologet. n. 135.*

§. 183.

X. *Au-
tho-
ritas Theo-
logorum
& Juris-
Consulto-
rum.*

Ultimo demum loco numerosus Theologorum & Juris-Consultorum exercitus contra contractum trinum in aciem educitur. Venerari oportet Viros doctissimos, ex quibus tamen non omnes ea confidentia, qua P. CONCINA utitur, hunc contractum impugnant. Certè Cardinalis de LUCA, centum Moralisticis, qualis est P. CONCINA, in hac materia præferendus, admittit, (a) opinionem eorum, qui trinum contractum licitum affirmant, *practicabilem esse (licet adhuc satis rarò & difficile) in foro interno, in quo animus & propositum omnia distinguunt, solaque intentio spectatur; dari enim posse sinceram intentionem, alienam ab animo depravato fœnerandi, ac palliandi mutuum sub hujusmodi contractibus. . . Verùm id impracticabile esse in foro externo, in quo non judicatur de internis, quæ soli DEO patent, sed proceditur cum actis & probatis &c.* Censet igitur de LUCA, non dari intrinsicam inhonestatem hujus Contractus, sed in illis locis, ubi hæc contrahendi forma non aliunde est legitimè introducta, præsumi usuram commissam, quando exhiberi non possunt legitimæ justificationes alicujus contractus in illis tribunalibus recepti, & approbati, etsi ille, qui augmentum ultra sortem exigit, *revera in animo fuerit S. Joannes Baptista, vel S. Hilarion.* Hunc ipsum

ipsum discursum Eminentissimi de LUCA, allegat fusiùs, laudátque P. Concina, (b) & nisi cæcutiat, apertè deprehendit, hac autoritate totum suum conatum, integrámque molem tractatùs de Usura contractus trini subrutum collabi. De intrinseca honestate contractus præprimis sumus solliciti. Quid tribunalia pro foro externo præsumant ac judicent, dependet ex legibus positivis, ex usu longævo, ex consuetudine patriæ, ex stylo Curia. Nostrum non est, singulorum Provinciarum usus & consuetudines examinare, quæ facillè mutantur. Fuerit sanè stylus Romanæ Curia temporibus Cardinalis de LUCA (quamvis alii hoc minimè concedant) ut sub formula Contractus trini præsumeretur animus usurarius: alius modò stylus in eadem Curia observatur, ut suprà monuimus. (§. 175.)

(a) De Usuris discurs. 1. n. 12.

(b) Pag. 199.

§. 184.

Pauca hucusque diximus ex iis, quæ dici possent, si animus esset integrum volumen implendi circa materiam Contractus trini. Multis aliis studiosè lectis & perpensis, mentem meam breviter aperio. I. Ea omnia, quæ hyperbolica eloquentia, per integrum volumen de Usura Contractus trini demonstrare sibi videtur P. DANIEL CONCINA, nequaquam me persuasum reddunt de usuraria pravitate, aut intrinseca inhonestate hujus Contractus; neque de proscriptione earum opinionum, quas circa hoc argumentum idem Author immoderatis censuris persequitur. II. Consideratis singulis Contractibus & pactis, quæ in Contractu trino involvuntur; considerata etiam eorundem conjunctione circa eandem materiam, easdemque personas; nihil occurrit, quod aut substantiæ horum contractuum, aut æquitati naturali videatur repugnare, modò cum iis ineantur, qui ex subministrata pecunia magnum solent lucrum acquirere, & servetur æqua-

Art. 4.
JUDICIUM
DE CON-
TRACTU
TRINO.
Sensus
Authoris:

litas juxta communem peritorum æstimationem. III. Unde si quis in locis, ubi hic Contractus inter Mercatores, aut alios Negotiatores viget, nec peculiari lege est interdictus, ex eo lucrum percipiat; argui de usura propterea non potest. IV. Neque opus est, ut singuli ex his tribus Contractibus successivè, aut explicitis verbis ineantur, modò adhibeantur eæ formulæ, quæ juxta receptum usum, & consuetudinem contrahentium involvunt Societatem, Assecurationem sortis, & conventionem lucri certi, ita ut istæ formulæ, quarum compendia Mercatores amant, resolvi in dictos tres Contractus deberent, si pluribus verbis ad mentem contrahentium extendendæ essent. V. Hinc ne plurimi, præsertim plebeji Negotiationum, & formalitatum discernendarum parum gnari, ab omni commercio excludantur; in iis locis, ubi celebrari hic contractus à probis & doctis Viris solet, non sunt damnandi illi, qui præbent pecunias suas Mercatori cum intentione contrahendi & lucrum percipiendi meliore, quo fieri licet modo. VI. In illis tamen locis, ubi hæc contrahendi forma in communem usum non est introducta, non potest hæc implicita intentio sufficere ad lucrum prætextu trini Contractus excusandum, cum nemo censeatur contrahere velle modo ac forma insolita. VII. Nec facilè permitti debet, ut extra majora Mercatorum emporia hic contrahendi usus invalescat, nec hominibus privatis passim suaderi, ut hac forma utantur, cum pronum sit, ut multi usurarium animum hoc pallio tegant, & mera verborum pigmenta pravitati usurariæ illinant.

§. 185.

*Ex Facul-
tatis Theo-
logica.*

In hoc jam explicato, non alio sensu, Facultas Theologica Ingolstadiensis approbavit Contractum trinum in ordine ad negotiationem, & pro locis, in quibus hæc contrahendi forma in usum jam est deducta. Audierat jam aliquid de hac Approbatione, nondum tamen eam viderat

P. DA.

P. DANIEL CONCINA, quando suum de Contractu Triuo Volumen edidit, quamvis eo tempore in Gallia cum aliarum Universitatum Censuris fuerit typis publicata. Ne quis autem suspicetur, tenebras quæri, verbotenus eam apponere libet. Sic igitur habet; (a) *Nos infra scripti examinavimus communicatum nobis & censuræ nostræ commissum casum de Contractu Triplici Societatis in ordine ad negotiationem, & omnibus rite ponderatis judicamus, contractum ejusmodi ab omni labe Usuræ immunem, adeoque licitum & in praxi tutum esse.*

(a) In Libello Gallico: *Examen Theologique sur la Societé du prêt à Rente. Edit. tert. 1745.* Nomina quorundam subscriptorum Theologorum Ingolstadiensium vehementer deformata fuerunt, quòd vel typographus, vel ille, qui ex autographo excrispsit, teutonicis nominibus fortè parum assuetus, literas quasdam malè legerit. Impressa enim sunt nomina SJINCIBL. & STOCOLINGER. cùm in autographo legatur KNÄBL. & STÖTTLINGER. Notandum etiam, non omnium, qui publicè in Academia hac Theologiam prælegere solent, nomina esse signata, quia inter bellorum turbines, qui eo tempore præprimis urbem Ingolstadiensem premebant, non omnes Cathedræ Theologicæ erant occupatæ.

SECTIO VII.

De Contractu Censuali.

§. 186.

INter Contractus, per quos pecunia collocari potest ad lucrum, magnum nomen & usum obtinet Contractus Censualis. Agemus I. De Definitione & Divisione Censuum. II. De Usu & Legibus Censuum præcipuè in Germania. III. De Rebus, super quibus constituitur Census. IV. De Materia ex qua solvitur. V. De justo ejusdem Pretio. VI. De Pactis adjici solitis. VII. De intrinseca Natura Contractus Censualis.

Art. I.
DEFINITIO
ET DIVI-
SIO CEN-
SUS.

P 3

§. 187.